

Аналіз сучасних освітніх технологій та методик навчання в медичних закладах вищої освіти України

*Руда Оксана Юріївна¹, Сухоставець Наталія Петрівна²,
Приходченко Світлана Валеріївна³*

Опубліковано	Секція	УДК
30.03.2023	Освіта/Педагогіка	378.147.091

DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7625109>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. Стаття присвячена дослідженню сучасних освітніх технологій та методик навчання в медичних закладах вищої освіти України.

Зазначено, що сучасні педагогічні технології збагачують навчальний процес завдяки впровадженню активних, аналітичних, комунікативних методів навчання, розвивають уміння приймати рішення в нестандартних ситуаціях, уміння будувати власні навчальні програми, спрямовані на стимулювання творчого потенціалу здобувачів вищої освіти.

Встановлено, що медична освіта є складною системою, яка вимагає багаторічного навчання, передбачає набуття знань, формування певних поглядів, цінностей, навичок та потребує постійного вдосконалення. Відсутність інноваційних освітніх технологій та методик навчання робить медичні навчальні програми нездатними зробити значний крок у майбутнє.

Розглянуто освітні технології, які найбільш часто застосовуються. Встановлено, що в у практиці роботи ЗВО диверсифікація освітніх технологій дає змогу їх активне та ефективно поєднання через модернізацію традиційної освіти та її переорієнтацію на ефективну та цілеспрямовану. При такому підході акцент робиться на особистісному розвитку майбутніх спеціалістів, здатності оволодівати новим досвідом творчого та критичного мислення, рольової гри та імітаційного моделювання, пошуку рішень навчальних завдань тощо.

Описано різні типи сучасних методів навчання медичних закладах вищої освіти. Зазначено, що ці методи викладання та навчання добре перевірені та широко застосовуються в різних частинах світу для досягнення конкретних навчальних цілей.

Відмічено, що динамізм сучасного світу передбачає розвиток освіти. Завдання науково-педагогічної спільноти – розробити універсальні механізми інтерпретації

¹ кандидат педагогічних наук, доцент кафедри біології факультету підготовки іноземних громадян, Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, м. Київ, бульвар Т.Шевченка,13, <https://orcid.org/0000-0001-6729-083X>

² кандидат медичних наук, асистент кафедри акушерства, гінекології та планування сім'ї, Навчально-науковий медичний інститут Сумського державного університету, вул. Римського Корсакова, 2, м. Суми, Україна, 40007, <https://orcid.org/0000-0002-2132-5037>

³ кандидат медичних наук, доцент кафедри післядипломної освіти лікарів-стоматологів, Полтавський державний медичний університет, м. Полтава, вул. Шевченко, 23, Україна, <https://orcid.org/0000-0003-3695-5098>

нових змін в освіті. Розглянуто основні кластери розвитку освіти, які будуть визначальними при плануванні перетворень в освіті.

Ключові слова: освіта, навчання, освітній процес, освітні технології, освітні методики, дистанційна освіта, e-Learning, медична освіта.

Analysis of modern educational technologies and teaching methods in medical institutions of higher education of Ukraine

Annotation. The article is devoted to the study of modern educational technologies and teaching methods in medical institutions of higher education of Ukraine.

It is noted that modern pedagogical technologies enrich the educational process thanks to the introduction of active, analytical, communicative teaching methods, develop the ability to make decisions in non-standard situations, the ability to build own curricula aimed at stimulating the creative potential of students of higher education.

It has been established that medical education is a complex system that requires many years of study, involves the acquisition of knowledge, the formation of certain views, values, and skills, and requires constant improvement. The lack of innovative educational technologies and teaching methods makes medical curricula unable to take a significant step into the future.

Educational technologies that are most often used are considered. It has been established that in the practice of higher education, the diversification of educational technologies allows their active and effective combination through the modernization of traditional education and its reorientation to an effective and purposeful one. With this approach, the emphasis is on the personal development of future specialists, the ability to master new experiences of creative and critical thinking, role-playing and simulation modeling, finding solutions to educational tasks, etc.

Different types of modern teaching methods in medical institutions of higher education are described. It is noted that these teaching and learning methods are well-tested and widely used in various parts of the world to achieve specific educational goals.

It is noted that the dynamism of the modern world implies the development of education. The task of the scientific and pedagogical community is to develop universal mechanisms for interpreting new changes in education. The main clusters of education development, which will be decisive in planning transformations in education, are considered.

Keywords: education, training, educational process, educational technologies, educational methods, distance education, e-Learning, medical education

Вступ

Війна, розв'язана росією, стала стресом для всіх учасників навчального процесу. Викладачі зіткнулися з багатьма нагальними проблемами: від розробки алгоритмів, що дбають про безпеку слухачів і співробітників ЗВО, до запровадження змін, продиктованих війною, у редагуванні робочих програм навчальних курсів.

Однією з перших постала проблема забезпечення адаптації всього навчального процесу до реалій війни. Цьому сприяв ряд заходів: перехід на асинхронну форму навчання, організація безпечного укриття, відпрацювання алгоритму дій під час повітряної тривоги.

Змінилась і сама мета педагогічного процесу – підготувати висококваліфікованих фахівців до роботи в екстремальних воєнних умовах з урахуванням їх психічних проблем, які загострилися під час введення в країні воєнного стану.

Нинішній етап розвитку системи вищої медичної освіти пов'язаний з переходом на нову освітню модель підготовки фахівців, що базується на компетенціях, якими має

володіти випускник закладу вищої освіти, щоб успішно розвивати професійну і соціальну діяльність в в нинішніх непростих умовах.

Закономірно постає питання вибору найефективніших освітніх технологій та методик навчання в медичних закладах вищої освіти України для навчання та саморозвитку здобувачів вищої освіти в воєнних реаліях.

Теоретичну основу даної статті становлять праці вітчизняних та іноземних науковців, серед яких: Ч. Аламанова [8], В. Білаш [1], Н. Гварішвілі [6], Л. Герасименко [2], Б. Гечбая [6], В.Гринь [1; 2], К. Гринь [1; 2], Н. Гутор [3], А. Девадзе [6], А. Джалла [7], Г. Зайченко [9], Ісаков [2], А. Казаков [8], Д. Козак [9], В. Коноплицький [5], Ю. Коробко [5], Дж. Ліз [7], Н. Онул [4], А.Орозонова [8], О.Пасічник [5], В. Погорілий [5], Ж. Стерджес [7] та інші.

Мета даної статті – провести аналіз сучасних освітніх технологій та методик навчання в медичних закладах вищої освіти України.

Результати

Принципом сучасного навчання у медичних ЗВО є постійне удосконалення студентами теоретичних та практичних знань шляхом стимуляції потенціалу майбутніх фахівців, для реалізації нового підходу щодо удосконалення освітніх програм. При цьому важливо використовувати сучасні освітні технології, методики навчання та контролю знань студентів, які мають бути постійним та надійним показником успішності оволодіння майбутньою спеціальністю. Сучасні освітні технології та методики навчання в поєднанні з традиційною освітою дозволять сформуванню якісної орієнтації у майбутній професії.

Велику роль у цьому відіграє викладач, що допоможе здобувачу освіти удосконалити навички самостійної та навчальної роботи, оптимізувати процес підвищення фахової майстерності. Головне завдання викладача – навчити студентів постійно поглиблювати власні знання, самовдосконалюватися, щоб бути конкурентоспроможними в сучасному медичному середовищі не лише в межах своєї країни, а й на світовому рівні.

Серед сучасних технологій навчання у закладах вищої медичної освіти, відмітимо: структурно-логічні, інтеграційні, професійно-ділові ігрові, тренінгові, інформаційно-комп'ютерні, діалогові тощо (рис.1). Вони є основою ефективної взаємодії здобувача вищої освіти і педагога та прояву компетентнісних навичок. У цих технологіях особистість, тобто здобувач вищої освіти, є головним суб'єктом, а не засобом досягнення поставленої мети.

У практиці роботи ЗВО диверсифікація освітніх технологій дає змогу їх активне та ефективне поєднання через модернізацію традиційної освіти та її переорієнтацію на ефективну, цілеспрямовану. Так, наприклад, в умовах сучасної війни зростатиме кількість учасників бойових дій із травматичними ушкодженнями ШЛД, посттравматичними дефектами та деформаціями обличчя, які є наслідком неадекватної та несвоєчасної медичної допомоги на полі бою. Тому в нинішніх умовах і лікар-стоматолог повинен володіти повним арсеналом знань, умінь і практичних навичок допомоги при даному виді травм, володіти алгоритмом дій безпосередньо на полі бою, в госпіталях і реабілітаційних центрах.

«Неонатолог, педіатр та фармацевт повинні бути належним способом підготовленими, пропагуючи методи та заходи фармакогляду, викладаючи в університетських лікарнях або в наукових товариствах з педіатрії, клінічної фармакології та фармації; методи моніторингу ПР ЛЗ щоб бути простими, переважно комп'ютеризованими, стандартизованими та визнаними на міжнародному рівні» [9, с. 140].

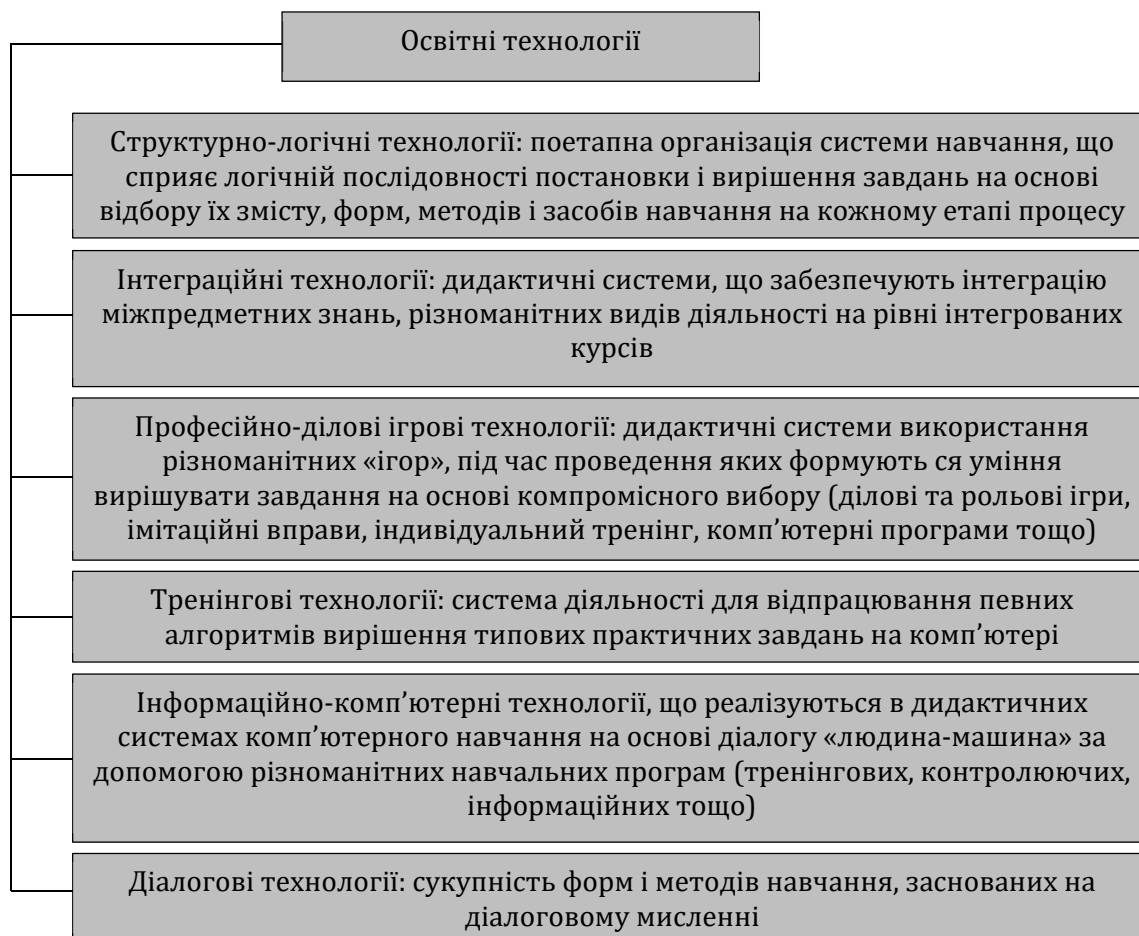

Рис.1. Освітні технології, які найбільш часто застосовуються ЗВО

Джерело: [5, с. 99-100]

Усе це потребує впровадження нових технологій та інформаційних систем, які сприятимуть накопиченню теоретичних та клінічних знань, умінь, навичок роботи на високотехнологічному рівні [3, с. 38].

При такому підході акцент робиться на особистісному розвитку майбутніх спеціалістів, здатності оволодівати новим досвідом творчого та критичного мислення, рольової гри та імітаційного моделювання, пошуку рішень навчальних завдань тощо.

Аналіз літератури показав, що сьогодні існують різні типи сучасних методів навчання в медичних закладах вищої освіти:

1. Навчання на основі клінічних випадків – це практика викладання та навчання, де клінічні випадки застосовуються для полегшення проведення традиційних лекцій. Даний метод сприяє активному навчанню і останнім часом застосовується для компенсації відсутності мотивації під час дидактичних лекцій. Здобувачі вищої медичної освіти мають можливість вивчати реальні випадки історій хвороб, клінічні ознаки, симптоми, клінічні та лабораторні дані. Цей метод поєднує теорію з практикою, охоплює широкий спектр тем із чіткими навчальними цілями та розширює клінічні знання, покращує клінічні навички та тактику [2, с. 77].

2. Доказова медицина надає здобувачам освіти інструменти, як потрібні для вивчення, розуміння та оцінки медичної літератури. Спираючись на теоретичні знання, студенти отримують практичні навички та застосовують їх у навчальному процесі. Впровадження доказової медицини в звичайну навчальну програму з медицини

поглиблює дослідницькі знання студентів, їх особисте застосування, перспективи та майбутнє застосування вивчених методів.

3. Проблемно-орієнтоване навчання – це сучасна система навчання, яка поєднує додаткові навчальні принципи у формі вирішення клінічної задачі. Зокрема, цей метод спрямований на покращення якості результатів навчання шляхом спільного, інтегрованого, самостійного та комплексного навчання.

Як правило, проблемно-орієнтоване навчання проходить в малих групах, де педагог дає інструкції, а здобувачі освіти самостійно знаходять рішення проблеми. Це створює можливості для студентів продовжувати навчання та закладає міцну базу для самостійного навчання. Завдяки цьому методу навчання здобувачі освіти розвивають клінічні навички міркувань, ефективно використовують час, зберігають і розширюють клінічні знання.

4. Навчання із застосуванням моделювання (імітації). Основним принципом імітаційного навчання є застосування засобів моделювання для реальних клінічних сценаріїв. Хоча медичне моделювання є відносно новим явищем, воно вже давно застосовується в інших професіях. Медичне моделювання дає змогу отримати клінічні навички шляхом передбачуваної практики, а не суто теоретичного навчання. Свобода здобувачів освіти робити та повторювати помилки без шкоди для пацієнта – одна з найважливіших переваг цього методу навчання.

5. Соціальні мережі й відео-лекції (електронне навчання). Соціальні мережі - це загальнодоступний цифровий простір, в якому користувачі можуть створювати онлайн-спільноти для спілкування. Ці онлайн-спільноти корисні для обміну інформацією.

Нині існує безліч платформ соціальних мереж. Серед найпопулярніших: Twitter, Instagram, Facebook, Telegram, YouTube, онлайн-блоги тощо [1, с. 27].

Сьогодні включення соціальних мереж у сучасну освітню систему стало обов'язковим. Платформи соціальних мереж можуть допомогти доповнити традиційні знання та покращити дистанційне навчання

6. Навчання за допомогою колег, наставників – це розвиток навичок на основі знань, з активною допомогою та підтримкою більш досвідчених колег. Цей механізм навчання, що базується на колективній роботі буде корисний як для наставника, так і для здобувача освіти, оскільки поглиблює їх знання та розуміння предмету.

7. Навчання за допомогою спостереження – це навчання через демонстрацію клінічних випадків, направлене на формування практичного мислення. Техніка спостереження має вирішальне значення для вивчення складних медичних процедур, які покращують навчання та навички за допомогою практики спостереження.

8. Командне навчання вважається одним із найкращих методів навчання. Командне навчання визначається як стратегія навчання, за якої невеликій групі студентів надається можливість застосовувати концепції навчання за допомогою різноманітних видів діяльності, які включають критичне мислення, індивідуальні та командні завдання та мозковий штурм із подальшим миттєвим зворотним зв'язком з інструктором.

Ці методи викладання та навчання добре перевірені та широко застосовуються в різних частинах світу для досягнення конкретних цілей навчальної програми.

Динамізм сучасного світу передбачає розвиток освіти. Завдання науково-педагогічної спільноти – розробити універсальні механізми інтерпретації нових змін в освіті. При цьому важливо усвідомлювати диференціацію нових і наступних явищ і процесів в освіті, оскільки перші стають потенційними, а другі – формуються в освітній системі.

А. Девадзе, Б. Гечбая, Н. Гварішвілі пропонують виділити декілька основних кластерів розвитку освіти, які будуть визначальними при плануванні перетворень в освіті (табл. 1).

Таблиця 1

Основні кластери розвитку освіти, які будуть визначальними при плануванні перетворень в освіті

Кластер	Характеристика
Глобалізаційний	Вплив інтеграційних процесів на відкритість освітнього простору інформація та зв'язок
Інформаційно-комунікаційний	Суттєве зростання та покращення передачі освітнього контенту
Технологічно-цифровий	Зміна форматів організації освітнього процесу
Практичний-побутовий	Якість освітньої підготовки
Гуманітарний	Збереження ролі гуманістично-орієнтованих морально-етичних принципів освіти та виховання

Джерело: [6]

У XXI столітті неможливо організувати та забезпечити освіту в обхід або без використання продуктів технічного прогресу. Освітня все частіше використовують сучасні цифрові технології, щоб доповнити традиційні засоби навчання. Динамічний розвиток технологій спонукає суспільство до залучення різних онлайн-програм, баз даних і сучасних інструментів до кожної зі сфер людської діяльності. Деякі онлайн-сервіси зосереджені на плануванні та налаштуванні програм, а інші спрощують процеси навчання [8, с. 44].

Як слушно зазначають А. Джалла, Ж. Стерджес, Дж. Ліз, «однозначно індустрія технологій продовжуватиме розвиватися швидкими темпами та займатиме чи не провідну роль у професійному житті людей, тому викладачі повинні розуміти, що кожна технологія має використовуватися настільки ефективно, наскільки можливо» [7].

Висновки

Отже, виходячи із сучасних тенденцій розвитку педагогічної науки, найбільш актуальними для використання, на нашу думку, є наступні освітні технології та методики навчання в медичних закладах вищої освіти України:

- особистісно-орієнтована освіта, метою якої є надання здобувачу освіти можливості демонструвати самостійність мислення, незалежність, здатність до власного вибору;
- навчання як елемент дослідження, метою якого є формування у здобувачів освіти дослідницьких навичок, формування активної, творчої особистості;
- проблемне навчання, направлене на стимулювання інтересу здобувачів до нових знань, до саморозвитку через вирішення особистих проблем і використання цих знань у конкретній практичній діяльності;
- case-study метод, заснований на навчанні шляхом вирішення конкретних ситуаційних завдань, що активізує здобувачів освіти, розвиває їх аналітичні та комунікативні здібності;
- диференційоване навчання, яке формує у здобувачів освіти здатність вчитися, в самоосвіті, готовність до генерування ідей, пошуку альтернативних рішень стандартних і проблемних ситуацій;
- інтерактивні технології навчання, які дають здобувачам освіти змогу обмінюватися думками, ідеями, пропозиціями, а викладач стає організатором спільної діяльності, ділової співпраці та творчих пошуків;

- інформаційно-комп'ютерні технології як сукупність методів і технічних засобів збору, упорядкування, збереження, обробки, передачі та представлення інформації, що розширює знання студентів і розвиває їх уміння вирішувати технічні та соціальні проблеми;
- тренінгові технології навчання, які передбачають алгоритм вирішення найпоширеніших практичних завдань;
- розвивальне навчання, що формує у здобувача освіти здатність до самовдосконалення, активного, творчого мислення та навчання;
- дистанційне навчання, засноване на принципі самоосвіти студента, коли він максимально віддалений від викладача в просторі, але при цьому має можливість вести діалог за допомогою засобів спілкування в будь-який час;
- інтегральна педагогічна технологія, метою якої є створення оптимальних умов для розвитку та самореалізації здобувача освіти шляхом формування цілісних знань про досліджуваній об'єкт, що є основою для створення «образу світу»;
- гуманістичне виховання, яке направлене на виховання свідомих громадян, патріотів, освічених, творчих особистостей, становлення їхнього фізичного й морального здоров'я, забезпечення пріоритетного розвитку людини на засадах гуманізації та демократизації освітніх процесів.

З метою впровадження цих освітніх технологій та методик навчання медичні університети мають залучатися до пошуку та розробки змісту прогресивних освітніх програм і нових освітніх технологій, ефективних методів управління навчальним процесом та своєю діяльністю.

Список використаних джерел

1. Білаш В. П., Гринь В. Г., Гринь К. В. Тенденції й напрями в дистанційній освіті. *Реалії, проблеми та перспективи вищої медичної освіти*: матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю, 25 бер. 2021 р. Полтава, 2021. С. 26–28.
2. Гринь К. В., Гринь В. Г., Герасименко Л. О., Ісаков Р. І. Ефективний процес навчання – запорука успішного становлення майбутнього лікаря. *Сучасні тренди розвитку медичної освіти: перспективи і здобутки* : матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 24 березня 2022 р. Полтава, 2022. С. 76–78.
3. Гутор Н.С. Особливості навчання та формування студентів-стоматологів в умовах військового стану. *Медична освіта*. 2022. №3. С. 36–41. DOI: 10.11603/m.2414-5998.2022.3.13404
4. Онул Н.М. Інноваційні підходи розвитку вищої медичної освіти в Україні. *Інновації в науці та освіті: виклики сучасності: збірник наукових есе учасників стажування для освітян*. 2018. №1. С. 145–149. URL: <https://repo.dma.dp.ua/3382/1/2-converted.pdf>
5. Погорілий В. В., Коноплицький В. С., Коробко Ю. Є., Пасічник О. В. Сучасні методи навчання у вищих навчальних закладах України. *Інноваційні технології та методика в освітньому середовищі: теорія та практика*. Матеріали інтернет-конференції. 25–26 листопада 2021 року. С.98–101. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.5776314>
6. Devadze A., Gechbaia B., Gvarishvili N. Education of the future: an analysis of definitions (literary review). *Futurity Education*. 2022. №2(1). P. 4–12. DOI: 10. /FED/2022.10.11.19
7. Jalla A., Sturges J., Lees J. Integration of Educational Technology. *Surgical Clinics of North America*. 2021. № 101(4). P. 693-701. DOI: 10.1016/j.suc.2021.05.014
8. Orozonova A., Alamanova C., Kazakov A. Media literacy of future higher education applicants from theory to practice. *Futurity Education*. 2021. №1(1). P. 41–50. DOI: 10.57125/FED.2022.10.11.5

9. Zaychenko G. V., Kozak D. O. Prospects for the development of the pharmacovigilance system in pediatrics based on studying the features of adverse drug reaction among children and adolescents. *Ukrainian Journal of Military Medicine*. 2022. № 3(2). P. 137-143. DOI: 10.46847/ujmm.2022.2(3)-137